

Egyetemes Philologiai Közlöny. — 1944. 1. sz. Dénes Tibor: *Péterfy Jenő, a széptérő.* Német nyelvű verseinek, novelláinak (*A bűvös hegedűs, Az olló*) és prózai műfordításainak (Conrad Ferdinand Meyer *A szent*, Gottfried Keller *Szerelmes levelet hiába ne írj*, C. F. Meyer *Jenatsch György* és Isolda Kurz *A humanisták*) elemzése. „Bizonyos, hogy nem ezek a művei tartják fenn az író nevét, de csak általuk teljes a Péterfy-mű.“ — M. Ernuszt Johanna: *Néhány szó Dudáts András védelmében.* Új adatok a jeles humanista politikai szerepléséről. „Politikai pályáját becsülettel fejezte be.“ — Jancsó Elemér: *Gróf Teleki József intelmei fiához a szabadkőműves rendbe való belépés ellen* (két levele alapján). — Eckhardt Sándor: *Roland találkozása egy magyar remetével.* „A Gesta Karoli Magni magyar remetéje Szent Márton francia mondájából szakadt ki... Az egész történet a szerzetes szellem terméke, de azó a cluny-i szellemő, amely szövetségre lépett a világi költés heroikus szellemével, hogy szent céljait a keresztény missziós tudattal összekapcsolja.“

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1944. 1. sz. Kerecsényi Dezső: *A világiság“ néhány változata XVI. századi irodalmunkban.* „A katolikus és protestáns igehirdetések, tanító vitázó írások olyan mélyen vészték bele a magyar lélekbe a világi hajlamok elítélését, hogy ez a szó népi nyelvünkben ma is ezt a XVI. századi eredetű jelentést hordozza“. A világiság tiszta típusa Verancsics Antal. „Ahogyan a hit ügyeihez, a különlegesen nehéz erdélyi politikához sem volt érzéke. Helyette annál erősebben élt benne az egyetemes európai „christianitas“ tudata, a humanista műveltségi egységáalom. A politika szövevényeiből legföljebb arra az elvre jutott el, hogy valóságos Proteusnak, sokkarú polipnak, de sőt kamélonnak kell az embernek lennie, ha meg akar állani az erők és érdekek zűrzavarában. Jobb is félrehúzódni valami biztos helyre, esetleg valami „mediocris conditio“-ba... Az „urbanitas“ volt az életforma, melyet hiába keresett János király ide-oda vándorló udvarában.“ Később átállott Ferdinándhoz s egri püspök, majd esztergomi érsek lett. „Bornemisza Péternek éppen akkor jelentek meg hatalmas művei, de ezek valójában monumentális összegezősek: a tisztán reformációs író-típus vele jutott, soha többet meg nem ismétlődően, a tetőre.“ A világiság megerősödésének egyik forrása a tudomány, szorosabb értelemben a filozófia művelése, másik forrása az iskola. „A század-vég óvatosan erőre kapó világiságának képe azzal válik teljesebbé, hogy az írói, sőt éppen a költői mesterség öntudata is megnövekedik.“ — Kristóf György: *Miklós Miklós.* Petőfi utolsó vendéglátó barátjának, végső napjai tanújának, a tordai református papnak életrajza és irodalmi munkásságának története. Az 1807. és 1869. között élt Miklós Miklós szépirói munkásságát (versek az egykori évkönyvekben, drámafordítások, egyházi beszédek és az első magyar komikusról, Jancsó Pálról szóló, a Vas. Ujságban megjelent cikkecske) hamar abbahagyta s egész életét egyházának és családjának szentelte. Hol és mikor ismerkedtek meg Petőfivel, nem lehet határozottan megállapítani, de

amikor Petőfi első ízben, 1849. márc. 28-án Tordán fölkereste, már mint barátok üdvözölték egymást. Másodszer néhány hónappal később, július 19-én menekülő családjával szállt meg Miklóséknál. Petőfi 21-én már elvált övétől, családja azonban aug. 14-ig élvezte a vendéglátó gondos szeretetét. — *Ismeretlen Tompa-versek a Második losonci verseskönyvben.* A líftóltagos Tompa-versek. (Huszárdal, A honvéd, A szegény honvéd.) — *Szemere Miklós levelei Erdélyi Jánoshoz (1).* Bevezető tanulmány, szerzője és a levelek közreadója, Erdélyi János unokája, Erdélyi Pál leánya, Erdélyi Zsuzsa. — *Ars Medica.* Az Ars Medica-nak két példánya ismeretes. Az egyik az 1610. évi csonka eredeti, melyet *XVI. századi magyar orvosi könyv*-ként adott ki Varjas Béla, a másik az 1754. évi másolat. A másolat, amennyiben a praefatio után hiányzó első négy lapja, illetve nyolc oldala az eredetiben megvan, teljesnek mondható. — *Könyvismeret* *tétek.*

Széphalom. — 1942. 12. kötet. Tóth László: *Erdélyi biedermeier.* (Ismeretétését lásd. Irodalomtörténet. 1942. 198.) — *Reményik Sándor halálára.* „Ha valakiről a halálakor azt mondjuk, hogy a nemzet élő lelkiismerete volt, akkor a nemzet vessen számot önmagával: mit tett ennek a lelkiismeretnek ápolására.“ — Zolnai Béla: *Rostandtól Adyig.* „Ady Endre a legmagyarabb, ősi hangokat megszólaltató költők egyike.“ — *Döbrentei Gábor levelei Gyulai Franciskához, (1843—48.)* — 1943. 13. kötet. Halász Emma: *Nisard magyarországi hatása.* Nisard-t Magyarországon az 1830-as évek végétől kezdve emlegetik, eszméinek és műveinek mélyebb ismerete 1870 felé kezdődik. Lényeges hatása főleg Salamon Ferenc, Gyulai Pál, Szász Károly, Szana Tamás, Vajda Viktor, Bodnár Zsigmond, Haraszti Gyula és még mások munkásságán kísérhető nyomon. — Vértes Magda: *Francianyelvű színi előadások Magyarországon.* Világi színpadon 1840-ben került először bemutatásra francianyelvű előadás — magyar színészek által. Híresebb Magyarországon játszó francia művészek: Rachel, Sarah Bernhardt, Coquelin, Réjane és Suzanne Després. — Zolnai Béla: *Van Tieghem világirodalomtörténete.* „A magyar írók közül betűrendben a következők találhatók Van Tieghem irodalomtörténetében: Ady Endre, Arany, Babits Mihály, Bajza, Balassi, Berzsenyi, Bessenyei, Csokonai, Eötvös, Gvadányi, Jókai, Kisfaludy, Karinthy, Katona, Kosztolányi, Madách, Mécs László, Mikszáth, Molnár, Móricz Zsigmond, Petőfi, Tolnai Lajos (ez kimaradhatott volna!), Tormay Cecil, Vajda János, Vörösmarty, Zrínyi Miklós. Ilyen gazdag sorozat még nem szerepelt külföldi munkában. Loliée összehasonlító irodalomtörténete (1906) még csak Petőfit, Vörösmartyt, Czikit (sic!), Dóczit (?), Eötvöst és Jókait említette, összesen négy sorban... Mindazonáltal hiányoznak: Jósika, Kemény Zsigmond, Tompa, Krúdy Gyula, Szabó Dezse és az új erdélyiek egytől-egyig...“ — Zolnai Béla: *Rákóczi emlékek.* A Nagyfejedem művei kiadatlanul hevernek a hazai és külföldi kéziratárakban, ezekkel szemben még súlyos kötelességeink vannak. — Zolnai Béla: *Erdélyi biedermeier.* Néhány érdekes adalék Döbrentei Gyulai Franciskához intézett levelezéséből Tóth László tanulmányának kiegészítéseként.